

Hangete korraldamisest

Teabepäev toetuse saajatele

Marge Taru
KIK jurist

20.10.2016

Hankija

▪ **Hankija RHS tähenduses** (RHS § 10) – peab riigihanke läbiviimisel järgima RHS-s sätestatud reeglistikku

Toetuse saaja, kes ei ole hankija RHSi tähenduses – peab hanke läbiviimisel järgima RHS § 3

- riigihangete seadus (RHS)

Pakkuja

- Pakkuja on isik kes on esitanud hankemenetluses pakkumuse (RHS § 12 lg 1)
- Pakkuja on isik, kes on esitanud pakkumuse enda nimel üksi või kes on esitanud ühispakkumuse ühispakkujana koos teiste ühispakkujatega
- Ühispakkujad/ühispakkumus vt RHS § 12 lg 4, 5 ja 6 ning RHS § 38 lg 1 p 5, lg 6, § 40 lg 4, § 41 lg 7, § 43 lg 3, § 44 lg 5

- Vt e-riigihangete keskkond infoportaal:
 - <https://riigihanked.riik.ee>
- Vt *Riigihangete registri kasutajajuhend toetuse saajatele, kes ei ole hankijad riigihangete seaduse tähenduses*
<https://riigihanked.riik.ee/lr1/web/guest/kasutusjuhendid>)
- Vt *Juhis toetuse saajale hanke läbiviimiseks üldpõhimõtete kohaselt* <http://www.kik.ee/et/elluviimine>

Üldpõhimõtted (1)

-
- **RHS § 3** kohased üldpõhimõtted kohalduvad alati ja kõigile toetuse saajatele.

Kui toetuse saaja ei ole hankija RHS tähenduses või jääb hankija korraldatav hanke menetlus välja RHS 2. peatüki reguleerimisalast, tuleb eelkõige jälgida, et hange saab läbi viidud üldpõhimõtteid silmas pidades

Üldpõhimõtted (2)

Rahaliste vahendite säästlik ja otstarbekas kasutamine, hanke eesmärgi saavutamine mõistliku hinnaga (RHS § 3 p 1)

- Eesmärgiks on hoida kokku hangete ettevalmistamise ja korraldamise kulusid ning saada parimad hinna- ja lepingu tingimused
- Taotlema peab lepingu eseme tervikliku majandusliku soodsuse ja parima kvaliteedi saavutamist (parim hinna ja kvaliteedi suhe)
- Selle põhimõtte järgimine tähendab hanke korralikku planeerimist ja ettevalmistamist

Üldpõhimõtted (3)

Hanke läbipaistvus ja kontrollitavus (RHS § 3 p 2)

- Hanke info peab jõudma kõigi huvilisteni, samuti menetluse jooksul antav lisainfo
- Hanke teade tuleb avalikustada viisil, mis tagaks info jõudmise võimalike pakkujateni (kohustus hanketeade avaldada riigihangete registris ei tähenda, et see on ainuke võimalik ja vajalik viis info edastamiseks)
- Kõik hanke tingimused peavad olema hanketeates ja hankedokumentides sõnastatud selgelt, täpselt ja ühemõtteliselt
- Pakkumuste avamine, pakkujate kvalifikatsiooni kontrollimine ja pakkumuste hindamine peab toimuma vastavalt hankedokumendile ja seatud kriteeriumitele
- Otsused tuleb korralikult põhjendada ja kirjalikult vormistada
- Säilitada tuleb kõik hanke läbiviimist kajastavad dokumendid

Üldpõhimõtted (4)

Kõigi isikute võrdne ja mittediskrimineeriv kohtlemine (RHS § 3 p 3)

- Kvalifitseerimistingimused ja pakkumuse vastavustingimused peavad olema vajalikud ja mõõdukad
- Kui menetluses pole läbirääkimised lubatud, siis on keelatud igasugune kauplemine pakkumuse sisuliste tingimuste (sh hinna) üle
- Kõigile pakkujatele peab pakkumuste esitamiseks olema sama palju aega
- Pärast pakkumuste esitamist ei saa seatud tingimuste osas ümber mõelda (toetuse saaja on kohustatud järgima enda poolt kehtestatud nõudeid)

Üldpõhimõtted (5)

Olemasoleva konkurentsi efektiivne ärakasutamine hankel (RHS § 3 p 4)

- Hankija peab olema enne hanke alustamist kursis turu olukorraga (uusimad tehnoloogiad, hinnatase, potentsiaalsed pakkujad)
- Kvalifitseerimistingimused peavad olema proportsionaalsed lepingu eseme suhtes
- Tehnilises kirjelduses ei tohi seada põhjendamatult kitsendavaid tingimusi
- Keskse tähtsusega on hanke avalikustamine. Toetuse saaja ülesanne on tagada pakkujate paljusus ja saada turutingimustele vastavad võrreldavad hinnapakumused

Üldpõhimõtted (6)

Peab vältima konkurentsi kahjustavat huvide konflikti (RHS § 3 p 5)

- Hankijaga seotud isik ei tohi osaleda pakkumuse koostamisel
- Hindamisse ei tohi kaasata pakkujaga seotud isikut
- Hanke tulemuste üle otsustaval isikul ei tohi olla ärihuvisid pakkuja suhtes

Näiteks: Hankijat nõustab hanke läbiviimisel konsultant, kes samal ajal nõustab ka pakkujat või osaleb isegi pakkumuse koostamises. Sellisel juhul eeldab rakendusüksus üldreeglina konkurentsi kahjustumist, kui ei ole just ammendavalt tõendatud vastupidist. Samuti hakatakse vastuolu RHS § 3 punktiga 5 täpsemalt selgitama olukorras, kus pakkujad on omavahel (juhatuse liikmete, omanike, sugulussidemete kaudu) seotud ning muutub küsitavaks, kas tegelik konkurents hankel toimus.

Üldpõhimõtted (7)

- **Võimaluse korral keskkonnasäästlike lahenduste eelistamine (RHS § 3 p 6)**
 - Keskkonnasäästlikud tingimused peavad olema konkreetse hankega seotud, ei tohi kunstlikult pakkujate või pakkumuste hulka kitsendada, hilisem hankeleping peab samu keskkonnasäästlike aspekte sisaldama

Oluline hanke ettevalmistamise, alusdokumentide faasis (1)

- Hangete ettevalmistamisel piisav eeltöö
- Hangete läbiviimise ajakava planeerimisel pigem arvesta suurema ajakuluga, samuti arvesta võimalikest vaidlustustest tuleneva ajakuluga
- Hanke eeldatava maksumuse määramine ja fikseerimine (menetlusreeglite kohaldamine/hankemenetluse liigi valik, pakkumuse tagatise määramiseks, põhjendamatult madala maksumuse tuvastamiseks, kõigi pakkumuste tagasilükkamiseks). Hankija peab vajadusel olema võimeline tõendama eeldatava maksumuse määramist ja esitama kontrollitava selgituse eeldatava maksumuse määramise kohta
- Riigihanke osadeks jaotamise keeld (RHS § 23)

Riigihanke eeldatav maksumus

Eeldatava maksumuse määramise kord RHS § 20- 22

- Riigihanke eeldatav maksumus on hankija poolt hankelepingu täitmisel eeldatavalt makstav kogusumma (ilma käibemaksuta), arvestades muu hulgas tõenäolisi hankelepingu alusel tulevikus tekkivaid kohustusi ja hankelepingu uuendamist
- Eeldatava maksumuse arvestamisel peab lähtuma HT avaldamise hetke keskmisele turuhinnale vastavast hinnatasemest
- Ühtegi riigihanke eeldatava maksumuse määramise aluse valikut ei või kasutada riigihanke teostamiseks kehtestatud korra või nõuete eiramiseks

Riigihanke osadeks jaotamine (RHS § 23)

- Hankija ei või jaotada riigihanget osadeks RHS-s riigihanke teostamiseks kehtestatud korra või nõuete eiramiseks, eriti kui hankelepingu esemeks on funktsionaalselt koos toimivad või sama eesmärgi saavutamiseks vajalikud asjad, teenused või ehitustööd
- Kui hankija soovib tellida sama eesmärgi täitmiseks vajalikku teenust eraldi läbiviidavate riigihangetega, tuleb hankijal kohaldada RHS § 23 lg 2 kohaselt iga riigihanke osa kohta hankelepingu sõlmimisel kõigi riigihanke osade summeeritud eeldatava maksumusega hankelepingu sõlmimisele kohaldatavat korda

Oluline hanke ettevalmistamise, alusdokumentide faasis (2)

- Piirmäärad
- Pakkumuste esitamise tähtajad
- Hankes seatud piirangud ja nõudmised peavad olema vajalikud ja põhjendatud
- Hankes seatud tingimused ei tohi olla mitmetimõistetavad ega vastuolulised
- Ettevaatust *copy paste* kasutamine

Riigihanke piirmäärad (1)

Riigihanke hankemenetluse korraldamise kohustuse piirmäär on:

40 000 € asjade ja teenuste hankelepingu korral

250 000 € ehitustööde hankelepingu korral

Rahvusvahelised riigihangete piirmäärad (alates 01.01.2016):

Asjade ostmisel ja teenuste tellimisel

- Riik või riigiasutus (RHS § 10 lg 1 p1) **135 000 €**
- KOV ja teised (RHS § 10 lg 1 p 2-6) **209 000 €**
- Võrgustiku sektori hankija (RHS § 10 lg 3) **418 000 €**

Ehitustööde korral

- Kõik hankijad **5 225 000 €**

Riigihanke piirmäärad (2)

Lihthanke korraldamise kohustuse maksumuse piirmäär on (RHS § 15 lg 3):

10 000 € asjade ja teenuste hankelepingu ning
30 000 € ehitustööde hankelepingu korral

- Lihthanke korraldamine RHS § 18²

Oluline hanke ettevalmistamise, alusdokumentide faasis (3)

- Hanke osadeks jaotamine ühe hankemenetluse raames
- Hankedokumentide koostamine
- Kvalifitseerimistingimuste seadmine pakkuja majandusliku- ja finantsseisundi ning tehnilise ja kutsealase pädevuse kontrollimiseks
- Hankelepingu projekti ettevalmistamine
- Hankelepingus reservi ja muutmise võimaluse ettenägemine
- Maksetähtaja ja viivise määramisel arvesta (VÕS § 82.1 lg 3 ja 4, VÕS § 113 lg 10)

Riigihanke osadeks jaotamine ühe hankemenetluse raames (RHS § 24)

- Hankija võib jaotada riigihanke osadeks ühe hankemenetluse raames, võttes riigihanke eeldatava maksumuse määramisel arvesse kõigi osade eeldatava kogumaksumuse ja sätestades hanketeates, kas ta lubab pakkujal esitada pakkumuse **ühele, mitmele või kõigile osadele**

Oluline hanke läbiviimise faasis

- Pakkujate küsimustele vastamine
- Vajadusel HD muutmine, pakkumuste esitamise tähtaja pikendamine
- Pakkujate kvalifikatsiooni sisuline kontrollimine
- Pakkumuste vastavuse sisuline kontrollimine
- Selgituste küsimine kvalifikatsiooni tõendamiseks esitatud dokumentide ja pakkumuste koosseisus esitatud dokumentide kohta (mõningane ebaselgus, kas pärast pakkumuste esitamist peab/võib nõuda uusi dokumente ja/või andmeid)

Oluline otsuste tegemise faasis

- Hankija otsused peavad olema motiveeritud ja põhjendatud (otsuse põhjendustest peab selguma
 - arutluskäik, piisab kui otsuses selgitatakse õiguslike ja faktiliste asjaolude põhipunkte küll lühidalt, kuid selgelt ja asjakohaselt)
- Hankemenetluse läbiviimine e-riigihangete keskkonnas ei võta hankijalt kohustust võtta vastu ja vormistada hankemenetluses RHS-is sätestatud põhjendatud otsuseid
- Otsuste loogilise järgnevuse põhimõte, otsustuspädevus, hankija ei saa oma otsust asuda põhjendama alles vaidlustusmenetluses/ kohtus
- Hankijal on otsustest teavitamise kohustus

Oluline hankelepingu sõlmimisel

- Kirjalik vorm alates 10000 eurost (RHS § 5 lg 1)
- Hankeleping tuleb sõlmida samadel tingimustel, mis olid välja toodud hankedokumentides
- Enne hankelepingu sõlmimist maksuvõla kontrollimine
- Hankelepingu sõlmimisel ooteaeg

RHS § 69 lg 1 Hankija ei või anda nõustumust hankelepingu sõlmimiseks enne 14 päeva möödumist pakkumuse edukaks tunnistamise otsuse kohta teate esitamisest arvates (edaspidi ooteaeg). Enne ooteaja möödumist sõlmitud hankeleping on tühine. Ooteaega ei pea kohaldama kui pakkumuse on esitanud ainult üks pakkuja.

Lihthange (RHS § 18²) (1)

- Lihthange algab **lihthanke teate** avaldamisega riigihangete registris
- Pakkumuste esitamise tähtaeg peab olema **mõistlik** (vähemalt 4 tööpäeva)
- Hankija koostab (soovitavalt) **lihthanke dokumendi**, lähtudes RHS §-s 24, § 31 lõigetes 2–5 ja 8, §-des 32 ja 33, § 38 lõigetes 1–31 ja 5, §-des 39–41, §-des 47–50 sätestatust või mõnest neist. Kui hankija ei kehtesta lihthanke dokumenti, lähtub hankija lihthanke korraldamisel riigihanke üldpõhimõtetest

Lihthange (RHS § 18²) (2)

- Hankija võib lihthanke korraldada järjestikuste etappidena või pidada lihthankes läbirääkimisi. Hankija sätestab sellise võimaluse ja tingimused lihthanke teates (HT p-s VI.3)
- Lihthankes tehtud otsustest tuleb pakkujaid teavitada nagu tavahankes, so vastavalt RHS §-des 54-55 nõuetele
- Lihthanke tulemusel hankelepingu sõlmimisel ja muutmisel tuleb järgida RHS § 69 lõigetes 2-6 sätestatut. Seega hankelepingu muutmisel samad piirangud, mis tavahanke teel sõlmitud lepingul (RHS § 69 lg 3,4)
- Lihthange lõpeb samadel alustel kui tavahange (RHS § 29 lg 3)
- Riigihanke aruande ja aruande lisa esitamise kohustus (RHS § 37 lg 2)

Hankemenetlused (RHS 2.ptk)

Hankemenetluse liigid:

- Avatud hankemenetlus
- Piiratud hankemenetlus
- Väljakuulutamisega läbirääkimistega hankemenetlus (GAGA)
- Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlus (TAGA)
- Võistlev dialoog

Probleemid hangetel (1)

- Hankedokumendid ei ole selgelt ja ühemõtteliselt sõnastatud
- Hankelepingu sõlmimisel muudetakse hankelepingu projekti
- Hankes peetakse läbirääkimisi, kuid seda võimalust ei ole hanke dokumentides ette nähtud
- Lihthanke tingimuste seadmisel lähtutakse hankemenetlusele RHS-s kehtestatud reeglitest, kuid menetluse ajal neid ei järgita
- Hankemenetluses kvalifitseerimistingimuste seadmisel ei järgita RHS §-i 40 ja 41
- Hanke tulemusel sõlmitud lepingus puudub nõue: „Kvalifitseerimise tingimustele vastav isik osaleb hankelepingu täitmisel isiklikult“

Probleemid hangetel (2)

- Pakkujate hanke tingimustele vastavust hinnatakse pealiskaudselt
- Hankedokumendid *copy paste teisest hankest*, mittehankija hankedokumentides täpne RHS regulatsioon ja hanke ajal seda ei järgita
- Lepingu muutmine (ka lepingu tähtaja muutmine on lepingu muutmine)
- Hangete summeerimise kohustuse järgimine
- Lepingu üleandmise lubamatus
- Pärast pakkumuste esitamise tähtaega dokumentide juurde küsimine
- Mittehankijad ei näita RHRis, et tegemist toetuse saajaga, kes ei ole hankija RHSi tähenduses

▪

▪

Aitäh kuulamast!

marge.taru@kik.ee